

7.1 สรุปผลการศึกษาสภาพการพัฒนาของบ้านเพ

ชุมชนบ้านเพมีบทบาทสำคัญทั้งในระดับท้องถิ่นในฐานะเป็นศูนย์กลางการปกครองท้องถิ่น เป็นย่านตลาด เป็นศูนย์กลางการคมนาคม และเป็นศูนย์กลางของการบริการสาธารณะในด้านต่าง ๆ แก่ชุมชนในท้องถิ่น และบทบาทสำคัญระดับประเทศในฐานะศูนย์กลางการท่องเที่ยว การเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ของชุมชนในช่วง 10 ปีที่ผ่านมากล่าวได้ว่า ส่วนใหญ่เป็นผลจากการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยเฉพาะอย่างยิ่งการท่องเที่ยวบนเกาะเสม็ดซึ่งทำให้บ้านเพในฐานะแหล่งผลิตสินค้า และการบริการที่จำเป็นต่อการท่องเที่ยว มีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงไปมากทั้งในด้านกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม

จากการศึกษาการเปลี่ยนแปลงของประชากรในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา พบว่ามีอัตราเพิ่มโดยเฉลี่ยต่อปีร้อยละ 2.5 ในปัจจุบันมีประชากรประมาณ 14,000 คน และคาดว่าจะมีประชากรเพิ่มขึ้นใน 20 ปีข้างหน้า เป็นประมาณ 22,000 คน ลักษณะการกระจายตัวของประชากรพบว่า มีประชากรเกินกว่าร้อยละ 50 อาศัยอยู่ในเมือง ซึ่งมีพื้นที่เพียงประมาณร้อยละ 10 ของพื้นที่ทั้งหมดในเขตสุขาภิบาล ทำให้กิจกรรมของเมืองกระจุกตัวหนาแน่นในบริเวณใจกลางเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งกิจกรรมทางการค้าและบริการซึ่งเพิ่มจำนวนมากขึ้นกว่า 100 % ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา สินค้าที่โดดเด่นมากที่สุดของบ้านเพคือ อาหารทะเลตากแห้ง เช่น ปลาหมึกแห้ง กุ้งแห้ง และปลาแห้ง เป็นต้น ส่วนธุรกิจบริการที่สำคัญและทำรายได้แก่ท้องถิ่นมากที่สุดคือธุรกิจการท่องเที่ยว จุดขายหลักของการท่องเที่ยวของบ้านเพคือ เกาะเสม็ด ตลาดเพ หาดแม่รำพึง เขาแหลมหญ้า และหาดสวนสน การขยายตัวของธุรกิจการค้าและบริการของเมืองที่มีผลจากการพัฒนาทางด้านการท่องเที่ยว มีผลทำให้เมืองมีการขยายตัวออกมาทางด้านทิศตะวันออกตามแนวถนนเลียบชายฝั่ง (ทางหลวงหมายเลข 3145) ลักษณะโดดเด่นของกิจกรรมในพื้นที่บริเวณที่มีการขยายตัวออกมาคือ กิจกรรมการบริการการท่องเที่ยว กล่าวคือ ทำหน้าที่เป็นศูนย์บริการนักท่องเที่ยวของบ้านเพ ธุรกิจที่สำคัญเช่น เรือโดยสาร ธุรกิจนำเที่ยวเกาะ และจัดหาที่พัก เป็นต้น ปัจจุบันมีท่าเรือโดยสารนักท่องเที่ยวจำนวน 4 ท่า ท่าเรือที่มีจำนวนนักท่องเที่ยวมากที่สุดคือท่าเรือฉลวยทรัพย์ บริเวณริมถนนเลียบชายฝั่งมีการพัฒนาเป็นอาคารพาณิชย์เกือบตลอดแนวถนนจนถึงแยกทางหลวงหมายเลข 3300 แต่พบว่ามีหลายแห่งยังไม่มีการใช้ประโยชน์ไม่เต็มที่ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าการขยายตัวทางด้านธุรกิจการค้าเริ่มถึงจุดอิ่มตัวจึงเริ่มมีการชลดตัว ในขณะที่ยังมีแนวโน้มของการก่อสร้างอาคารพาณิชย์บริเวณริมฝั่งถนนสายหลักที่อยู่ติดกับย่านชุมชนเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ คือบริเวณถนนกรุนน้อยและถนนทางเข้าตลาดเพ จากการศึกษาพบว่า ปัญหาที่สำคัญในย่านชุมชนคือปัญหาความแออัดของพื้นที่ในบริเวณย่านธุรกิจกลางเมือง ปัญหาขยะ

มูลฝอย การระบายน้ำ ระบบถนนย่อยในชุมชน และปัญหาการรुक้ำชายทะเลติดบริเวณอ่าวเพ

ส่วนการพัฒนาบริเวณริมหาดแม่รำพึงจากเขาสาบถึงเขาแหลมหญ้า มีการพัฒนาของธุรกิจการท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น มีโครงการที่พักแรมชายทะเลเกิดขึ้นเรื่อย ๆ หลังจากที่มีการหยุดชะงักและชลดตัวอยู่ช่วงหนึ่งเมื่อประมาณ 4-5 ปีที่แล้ว เนื่องมาจากสภาพเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศตกต่ำ ประกอบกับสถานการณ์ทางการเมืองที่ขาดเสถียรภาพซึ่งส่งผลกระทบต่อการลงทุนทั่วประเทศ ปัจจุบันที่ดินบริเวณนี้ราคาสูงขึ้นเรื่อย ๆ ทำให้มีแนวโน้มของการลงทุนธุรกิจที่พักแรมขนาดใหญ่ ประเภทโรงแรมและอาคารชุด แต่อุปสรรคที่สำคัญคือความไม่พร้อมด้านสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานที่สำคัญที่สุดคือน้ำประปาเพราะการประปาบ้านเพียงไม่สามารถให้บริการได้ทั่วถึง

ส่วนสถานการณ์ของการพัฒนาพื้นที่บริเวณชายหาดสวนสน (สวนรุกชาติเพ) ซึ่งอยู่ในความดูแลของกรมป่าไม้ปัจจุบันกำลังประสบปัญหาเรื่องสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม จากการตรวจสอบคุณภาพน้ำทะเลของสถาบันวิจัยสิ่งแวดล้อมพบว่า น้ำทะเลบริเวณอ่าวเพ-สวนสนมีปริมาณแบคทีเรียเกินมาตรฐานความปลอดภัยและมีสารโลหะหนักที่เป็นอันตรายเจือปนในปริมาณสูง บริเวณชายหาดมีขยะลอยมาติดจำนวนมาก ทำให้เกิดความไม่น่าดูอันก่อให้เกิดผลเสียต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวสาเหตุสำคัญของมลพิษทางน้ำและขยะที่ลอยมาติดตามชายหาด เกิดจากการระบายน้ำทิ้งลงทะเลจากชุมชนตลาดเพ และการทิ้งขยะมูลฝอยของคนในชุมชนที่อยู่ริมทะเล โดยเฉพาะอย่างยิ่งชุมชนที่รูก้ำชายหาดบริเวณอ่าวเพ

สำหรับสถานการณ์ของการพัฒนาในพื้นที่อื่น ๆ ในเขตสุขาภิบาลบ้านเพ ปัจจุบันพบว่าชุมชนพักอาศัยกระจายอยู่ทั่วไปตามรอยต่อระหว่างพื้นที่เกษตรและพื้นที่เมือง และตามถนนสายย่อย ๆ ในพื้นที่เกษตรกรรม เช่น ถนนบ้านเพ-บ้านกลางดง บริเวณตอนกลางของพื้นที่ฝั่งตะวันตก สำหรับในอนาคตจะยังคงไม่มีการเปลี่ยนแปลงมากนัก เนื่องจากส่วนใหญ่เป็นพื้นที่การเกษตรและยังไม่มีความพร้อมในเรื่องของโครงสร้างพื้นฐาน

7.2 สรุปแนวทางการพัฒนา

ในการศึกษานี้ได้ข้อเสนอแนะแนวทางการแก้ปัญหาและการพัฒนาชุมชนบ้านเพ และพื้นที่ต่อเนื่องซึ่งได้แก่พื้นที่ชนบทและแหล่งท่องเที่ยวในเขตสุขาภิบาล ดังรายละเอียดในบทที่ 6 ซึ่งมีประเด็นสำคัญที่สุด สำหรับการพัฒนาพื้นที่อยู่ 3 ประเด็นคือ ประเด็นเกี่ยวกับการใช้ที่ดิน และการพัฒนาระบบสาธารณูปโภค การแก้ไขปัญหาและรักษาสสิ่งแวดล้อม และประเด็นที่เกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวซึ่งสามารถสรุปแนวทาง การพัฒนาในแต่ละประเด็นที่สำคัญได้ดังนี้

1) การใช้ที่ดินและการพัฒนาสาธารณูปโภค

จากการศึกษาพื้นที่ในเขตสุขาภิบาลบ้านเพ สามารถแบ่งพื้นที่ออกได้เป็น 2 ส่วนตามลักษณะความโดดเด่นของการใช้ประโยชน์ที่ดินและระดับของการพัฒนา โดยใช้แนวทางหลวงจังหวัดหมายเลข 3140 (ทางเข้าตลาดเพ) เป็นเส้นแบ่งฝั่งตะวันตกและฝั่งตะวันออก สถานภาพของการพัฒนาและลักษณะการใช้พื้นที่ในฝั่งตะวันออกของสุขาภิบาลมีระดับการพัฒนาเป็นชุมชนเมืองมากกว่าในฝั่งตะวันตกซึ่งพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่เกษตรกรรม สำหรับพื้นที่ในฝั่งตะวันออกควรกำหนดให้เป็นพื้นที่รองรับการขยายตัวของชุมชนในอนาคต เนื่องจากมีแนวโน้มของการพัฒนาอย่างต่อเนื่องจากย่านชุมชนเดิมบริเวณตลาดเพ โดยในปัจจุบันเริ่มมีการพัฒนาด้านสาธารณูปโภคบ้างแล้วในพื้นที่ทางเหนือของชุมชนเดิม ส่วนในฝั่งตะวันตกควรกำหนดให้เป็นพื้นที่เกษตรกรรมต่อไป ทั้งนี้เพื่อความสัมพันธ์กับการกำหนดพื้นที่บริเวณชายหาดแม่รำพึงให้เป็นพื้นที่ควบคุมพิเศษเพื่อการอนุรักษ์และคุ้มครองสภาพแวดล้อมนอกจากนี้การกำหนดพื้นที่ฝั่งตะวันตกตลอดจนด้านเหนือของถนนสุขุมวิทให้เป็นพื้นที่เกษตรกรรมยังมีประโยชน์ในด้านการควบคุมการขยายตัวและขนาดเมืองในอนาคตให้อยู่ในกรอบที่กำหนด อีกทั้งยังเป็น BUFFER ZONE กันระหว่างเมือง และพื้นที่ท่องเที่ยวธรรมชาติบริเวณหาดแม่รำพึง

สำหรับแนวทางการพัฒนาสาธารณูปโภคควรจะต้องมีโครงการที่สอดคล้องกับแผนการใช้ที่ดิน โดยเฉพาะอย่างยิ่งพื้นที่ที่กำหนดให้เป็นพื้นที่รองรับการขยายตัวชุมชนในอนาคต ควรจะต้องมีโครงการปรับปรุงระบบถนนก่อนเป็นอันดับแรก เพราะเป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญที่สุดสำหรับการพัฒนาสาธารณูปโภคด้านอื่น ๆ รูปแบบที่เหมาะสมที่สุดสำหรับระบบถนนในพื้นที่ที่กำหนดให้เป็นย่านที่อยู่อาศัยในอนาคตคือแบบตารางสี่เหลี่ยม (GRID) ซึ่งเป็นรูปแบบที่สามารถอำนวยความสะดวกความเจริญสู่พื้นที่ด้านในได้ดีที่สุด และในลำดับความสำคัญรองลงมาคือการพัฒนาาระบบน้ำประปา ไฟฟ้า และโทรศัพท์

2) การรักษาสีงแวดล้อม

สามารถแยกออกเป็น 2 ประเด็นย่อย คือ สีงแวดล้อมเมืองและสีงแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติในส่วนของเมืองปัญหาสีงแวดล้อมเป็นปัญหาที่สำคัญและควรได้รับการแก้ไขโดยด่วนคือปัญหาขยะมูลฝอยและปัญหาน้ำเสีย แนวทางการแก้ปัญหaxyะมูลฝอยประการแรกคือจะต้องเพิ่มประสิทธิภาพ การบริการเก็บขยะมูลฝอยของสุขาภิบาล ให้สามารถเก็บขยะได้หมดและทั่วถึงทุกพื้นที่ จัดหาสถานที่ และวิธีกำจัดขยะใหม่ โดยเลือกใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมและไม่มีผลเสียต่อสีงแวดล้อม ประการที่สองคือการรณรงค์ให้ประชาชนเกิดความรู้สึกรับผิดชอบต่อสีงแวดล้อม ปรับเปลี่ยนนิสัยการทิ้งขยะไม่ถูกต้อง และเปลี่ยนแปลงทัศนคติหันมาให้ความร่วมมือและสนับสนุนการทำงานสุขาภิบาล

ในส่วนของปัญหาเรื่องน้ำเสีย ซึ่งสาเหตุส่วนใหญ่เกิดจากการระบายน้ำทิ้งจากอาคารลงสู่

แหล่งน้ำธรรมชาติ และสู่ทะเลโดยตรง เพราะไม่มีระบบรวมน้ำเสียและบำบัดน้ำเสีย ดังนั้นแนวทางการแก้ปัญหาหน้าเสีย นอกจากการเร่งรัดให้ดำเนินโครงการระบบรวมน้ำเสีย และโรงบำบัดน้ำเสียให้เสร็จสมบูรณ์โดยเร็วแล้ว ยังควรจะต้องมีมาตรการทางกฎหมายควบคุมมาตรฐานน้ำทิ้งจากอาคารประเภทต่าง ๆ เพื่อเป็นการแบ่งเบาภาระของระบบน้ำเสียรวมในอนาคต

ส่วนในประเด็นเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ ข้อเสนอแนะประการสำคัญที่สุด คือการกำหนดพื้นที่บริเวณชายหาดแม่รำพึงให้เป็นเขตควบคุมพิเศษเพื่อคุ้มครองสิ่งแวดล้อมโดยจะต้องมีมาตรการทางกฎหมายควบคุมการใช้ที่ดิน อาคาร และมาตรฐานน้ำทิ้ง โดยเฉพาะในเรื่องน้ำทิ้งควรจะต้องกำหนดให้สถานประกอบการธุรกิจทุกประเภทมีระบบบำบัดน้ำเสียและโรงบำบัดน้ำเสีย นอกจากมาตรการทางกฎหมายแล้วควรจะต้องดำเนินมาตรการทางสังคมควบคู่ไปด้วย โดยการสร้างพลังร่วมในสังคมให้มีจิตสำนึกหวงแหน และช่วยกันพิทักษ์สิ่งแวดล้อม โดยเริ่มจากกลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจบริการนักท่องเที่ยวก่อนเป็นกลุ่มแรกเพราะถือว่าเป็นผู้ใช้ประโยชน์จากธรรมชาติในเชิงพาณิชย์โดยตรง

3) ประเด็นเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยว

ประเด็นที่สำคัญที่สุดของการพัฒนาการท่องเที่ยวของบ้านเพ คือการควบคุมคุณภาพของสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวบริเวณชายทะเล เนื่องจากจุดขายที่สำคัญที่สุดของแหล่งท่องเที่ยวชายทะเล คือความสมบูรณ์ของสภาพชายหาดและน้ำทะเล ส่วนในเรื่องของความสะอาดสบายด้านที่พักและสาธารณูปโภคเป็นเรื่องที่สำคัญรองลงมา นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาพักผ่อนตากอากาศในแหล่งท่องเที่ยวของบ้านเพส่วนใหญ่มีจุดมุ่งหมาย และคาดหวังที่จะได้พักผ่อนในบรรยากาศที่สบาย ๆ แบบธรรมชาติของชายทะเลมากกว่าที่จะคิดถึงความสะดวกสบายหรูหราและความบันเทิงในรูปแบบอื่น ๆ

7.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาต่อไป

- 1) ควรมีการศึกษาเพื่อวางผังเฉพาะบริเวณชายหาดแม่รำพึง เพื่อควบคุมการใช้ประโยชน์ที่ดินจำนวน และประเภทของอาคาร และกิจกรรมในพื้นที่โดยละเอียด
- 2) ควรมีการศึกษาในรายละเอียดเพื่อวางแผนการแก้ปัญหาการรุกรานพื้นที่ชายหาดบริเวณอ่าวเพ